

Рижова Н.С.

магістрантка,

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

РОЛЬ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВИХ РАД В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ОРГАНІЗАЦІЇ

Конституція України [1] надає виконавчим органам місцевих рад статус органів місцевого самоврядування, а Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] включає їх до системи місцевого самоврядування, відокремлюючи їх компетенцію від компетенції відповідних рад.

За принципом утворення виконавчі органи місцевих рад умовно можна поділити на:

1. *Обов'язкові*, створення яких є імперативною вимогою закону й не залежить від розсуду інших об'єктів. До них відносяться виконавчі комітети, призначення яких полягає у виконанні двох основних функцій:

– попередній розгляд та схвалення проектів місцевих програм соціально-економічного і культурного розвитку, цільових програм з інших питань, прогнозу місцевого бюджету, проекту місцевого бюджету, проектів рішень з інших питань, що вносяться на розгляд відповідної ради;

– координація діяльності відділів, управлінь та інших виконавчих органів ради, підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідної територіальної громади, заслуховування звітів про роботу їх керівників.

Одночасно виконавчий комітет має право розглядати та вирішувати питання, віднесені до відання виконавчих органів ради, а також змінювати або скасовувати акти підпорядкованих йому відділів, управлінь, інших виконавчих органів ради, їх посадових осіб.

2. *Факультативні*, існування яких передбачене законом, але ставиться в залежність від волі інших суб'єктів (сільської, селищної, міської, районної в місті ради) – відділи, управління та інші виконавчі органи. Але саме ці виконавчі органи, а не виконкоми, наділяються Законом широким колом повноважень, які охоплюють переважну більшість питань, що виникають у процесі життєдіяльності населення в межах певної території. На відміну від виконкомів управління, відділи та інші виконавчі органи місцевих рад мають відносно просту та прозору організацію, що забезпечує ефективність здійснення ними виконавчих повноважень, а саме:

– утворюються один раз та діють на постійній основі;

– керівники та посадові особи виконавчих органів призначаються на посади відповідним головою (переважно на підставі конкурсного відбору);

– порядок прийняття осіб на службу в органи місцевого самоврядування та професійні вимоги до таких осіб визначаються на законодавчому рівні;

– керівники виконавчих органів наділені правом самостійного ухвалення рішень з питань, віднесених до компетенції органу, з покладанням на них персональної відповідальності.

Натомість, стан організації виконавчих органів рад на сьогодні свідчить про те, що переважна більшість сільських, селищних та міських (з населенням до 15 тис. осіб) рад не утворюють інших виконавчих органів, крім виконкомів, покладаючи на останніх здійснення всіх виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування, що в сучасних умовах позбавляє виконавчу частину місцевого самоврядування необхідного рівня оперативності та відповідальності через ризики, що закладені у самій формі організації виконкому, з огляду на наступне.

По-перше, виконком є колегіальним органом, персональний склад якого затверджується радою за поданням сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради. Оскільки Закон не зобов'язує раду до безумовного прийняття пропозиції відповідного голови щодо персонального складу виконкому, рада може відмовити у його затвердженні одночасно не маючи повноважень по внесенню власних пропозицій з вказаного питання. Таким чином, у разі наявності конфлікту між радою та відповідним головою, особливо в умовах, коли новообраний голова не належить до політичної сили, яка має більшість у загальному складі ради, новий склад виконкому може бути не сформованим тривалий час. Закладена у Законі норма щодо продовження виконання попереднім складом виконкому своїх обов'язків в реальних умовах не може бути виконана, оскільки до складу виконкому за посадою входить відповідний голова, який його і очолює. Таким чином, сільський, селищний, міський голова, голова районної у місті ради після припинення повноважень в умовах чинного законодавства не може продовжувати входити до складу виконкому за посадою та виконувати функцію очільника виконкому, а новообраний голова не може увійти до його складу без прийняття відповідною радою рішення про затвердження персонального складу виконкому. Такі норми законодавства створюють загрозу тиску на сільського, селищного, міського голову, голову районної у місті ради з боку відповідної ради та перепони для сталої роботи виконкому в умовах, коли він є єдиним виконавчим органом ради та одноосібно виконує всі повноваження виконавчих органів.

По-друге, формою роботи виконкому є засідання, а результатом – ухвалення колегіального рішення, що створює необхідність постійної підготовки проведення колегіальних засідань для вирішення будь-якого питання, віднесеного до повноважень виконавчих органів ради. Таким чином, рішення, для прийняття яких нормативними актами встановлюються конкретні строки, потребують позачергових скликань засідань виконкому (наприклад: рішення про присвоєння адреси об'єкту будівництва чи зміну адреси об'єкта нерухомого майна має бути прийняте протягом 5 робочих днів, дозвіл на порушення об'єкту благоустрою та дозвіл на розміщення зовнішньої реклами видаються протягом 10 робочих днів з дня реєстрації відповідної заяви і т.д.).

По-третьє, законодавство не висуває «кваліфікаційних» вимог до членів виконкому, що не створює передумов для залучення кваліфікованих

спеціалістів у сферах публічного управління, економіки, соціального захисту, комунальних послуг тощо.

По-четверте, до складу виконкому можуть входити особи, які не працюють у виконавчих органах ради на постійній основі, що створює ризики незабезпечення правомочних засідань виконкому у потрібний час через недостатність членів, що беруть у ньому участь (більше половини від загального складу).

Крім того, організація роботи виконавчого комітету передбачає, що засідання виконавчого комітету скликаються відповідно сільським, селищним, міським головою (головою районної у місті ради), а в разі його відсутності чи неможливості здійснення ним цієї функції – заступником сільського, селищного, міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради (заступником голови ради) [2]. Така норма унеможлиблює скликання засідання виконкому у разі одночасної відсутності сільського, селищного міського голови (голови районної у місті ради) чи неможливості здійснення ним цієї функції та відповідного заступника.

По-п'яте, члени виконкому не несуть особистої відповідальності за рішення, прийняті колегіально, чи за порушення строків їх прийняття, оскільки шкода, заподіяна юридичним і фізичним особам в результаті неправомірних рішень, дій або бездіяльності органів місцевого самоврядування, відшкодовується за рахунок коштів місцевого бюджету [2], на відміну від посадових осіб, які відшкодовують завдану шкоду за власний рахунок та можуть бути притягнуті до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності.

Враховуючи викладене, не можна не погодитися з думкою Тарана В. що в сучасних умовах розвитку місцевого самоврядування України існування виконавчих комітетів є пережитком радянської форми організації влади на місцях. Натомість відділи, управління та інші виконавчі органи місцевої ради мають набути відповідної ролі в сучасній системі місцевого самоврядування. В рамках наданих їм функцій та повноважень саме вони мають забезпечувати управління і розвиток галузей соціально-економічного життя територіальної громади [3, с. 116].

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97 – ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
3. Таран В. В. Виконавчі органи місцевих рад та їх місце в системі державного управління / В. В. Таран // Державне будівництво. – 2010. – № 1. – С. 113–117.